

Zpráva o vnitřním hodnocení Akreditační komise 2012/2013

prosinec 2013

VÝCHODISKA HODNOCENÍ

V souladu se *Standardy a směrnicemi pro zajišťování kvality v Evropském prostoru vysokého školství* (dále jen „ESG“) uskutečňuje Akreditační komise (dále jen „AK“) pravidelné vnitřní hodnocení. Zároveň probíhá periodické vnější hodnocení nezávislým grémiem, tzv. hodnocení hodnotitelů, které je s vnitřním hodnocením úzce propojeno. Vnitřní hodnocení by mělo reflektovat poznatky z vnějšího hodnocení a naopak. Pravidelnost a kontinuita vnitřního hodnocení umožňuje sledovat vývoj vlastní činnosti, identifikovat nedostatky a analyzovat provedené změny i s jejich důsledky v dlouhodobém měřítku. Vnější hodnocení poskytuje zpětnou vazbu k průběhu vývoje činnosti akreditační agentury a dává podněty k dalšímu zlepšování z mezinárodní perspektivy. V kontextu členství v European Association for Quality Assurance in Higher Education (dále jen „ENQA“) podmíněném kladným vnějším hodnocením, které vždy po pěti letech potvrdí členství, tvoří pravidelné zprávy o vnitřním hodnocení klíčový podklad pro sebehodnotící zprávu (tzv. self-evaluation report), z níž vnější hodnocení vychází.

V minulosti proběhlo vnitřní hodnocení několikrát formou dotazníkového šetření. Poprvé se tak stalo u hodnocení v roce 2007 a dotazníkové šetření se zaměřilo na hlavní aspekty fungování AK. Zprávy o vnitřním hodnocení z let 2008 a 2009 se tak staly především analýzami zjištěných problémů a zabývaly se vyhodnocováním úspěšnosti jejich odstraňování (tzv. follow-up report).

AK podstoupila v souladu se standardy ESG vnější hodnocení v letech 2009 – 2010, jehož výstupem byla zpráva o vnějším hodnocení a obnovení členství AK v ENQA na dalších pět let. AK analyzovala tuto zprávu v rámci vnitřního hodnocení v roce 2010 a soustředila se jednak na problémy vyplývající z předchozích vnitřních hodnocení a z vnějšího hodnocení, a jednak na opatření přijatá k jejich nápravě. Základem vnitřního hodnocení z let 2011-2012 bylo další dotazníkové šetření, které umožnilo zhodnotit prodělané změny z perspektivy členů AK, pracovních skupin, sekretariátu a dalších zapojených osob.

Současné vnitřní hodnocení proběhlo s výhledem na nadcházející vnější hodnocení, které se uskuteční na přelomu let 2014-2015. Předmětem hodnocení tedy bylo naplňování doporučení hodnotícího panelu z roku 2010 a reflexe poznatků z posledního vnitřního hodnocení. Tato zpráva si klade za cíl poukázat na změny a opatření, která v posledním období vedla k naplňování zmíněných doporučení

a odstraňování nedostatků vyplývajících z dotazníkového šetření z roku 2011. Zpráva má také na zřeteli provázanost se standardy ESG, zejména s plánovanými změnami ve standardech a směrnících a s aktuálními evropskými trendy v zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání.

PLNĚNÍ DOPORUČENÍ HODNOTÍCÍHO PANELU Z R. 2010

V roce 2010 provedla AK v rámci vnitřního hodnocení podrobnou analýzu zprávy o vnějším hodnocení AK uskutečněného v souladu se standardy ESG, na jejímž základě potvrdila ENQA statut plného členství AK na další pětileté období. Výstupem analýzy byl mimo jiné přehled hlavních doporučení ke zkvalitňování systému zabezpečování kvality a sladování se standardy ESG. Zpráva o vnitřním hodnocení definovala 16 hlavních doporučení. 10 z těchto doporučení se vztahuje k naplňování části 2 standardů ESG (označeny písmenem A), 6 se vztahuje k naplňování části 3 standardů ESG (označeny písmenem B):

A) při naplňování standardů ESG (č. 2.1. – 2.8.)

1. Posílit sledování rozvinutosti systému vnitřního hodnocení vysokých škol. Přispět k rozvoji těchto systémů a jejich vzájemné harmonizaci.
2. Rozšířit spolupráci se studenty a odborníky z praxe při vnějším zabezpečování kvality.
3. Zmodernizovat způsob předkládání žádostí o akreditaci. Dokončit nové webové stránky Akreditační komise. Zajistit vytvoření takové webové aplikace, která by umožnila modernizaci vedení administrativy Akreditační komise, včetně archivace veškerých materiálů a písemných podkladů.
4. Posilovat obecné požadavky a kritéria Akreditační komise na úkor specifických požadavků pracovních skupin. Specifické požadavky pracovních skupin pro jednotlivé obory akceptovat pouze tehdy, pokud je schválí Akreditační komise. Do navrhování kritérií a diskusi o standardech zapojit odbornou veřejnost.
5. Zkrátit délku akreditačního procesu a učinit jej flexibilnějším.
6. Omezit opakované podávání žádostí o akreditaci, které byly v řízení neúspěšné.
7. Systematicky školit členy Akreditační komise a členy pracovních skupin.

8. Otevřít postup, jehož prostřednictvím jsou navrhováni členové pracovních skupin, připomínkám zástupců vysokých škol a zavést pravidelnou obnovu složení pracovních skupin.
9. Usilovat o zavedení jednotného jednacího řádu pro všechny pracovní skupiny a odměňování členů pracovních skupin a posuzovatelů.
10. Prohloubit spolupráci se zástupci zaměstnavatelů. Spolupracovat s nimi i na odborných analýzách. Sumární analýzu kvality vysokoškolského vzdělávání (která je součástí výroční zprávy) doplnit o výzkumnou část.

B) při naplňování standardů ESG (č. 3.1. – 3.8.)

1. Zajistit, že Akreditační komise bude mít každoročně stabilní rozpočet. To znamená, že Akreditační komise bude mít ročně ze státního rozpočtu přiděleny finanční prostředky v určité minimální výši. Rozšířit formy financování, aby Akreditační komise mohla vyvíjet svou činnost jako agentura pro zajišťování kvality. Nalézt alternativní možnosti financování a prosadit je do národní legislativy.
2. Formulovat programové prohlášení Akreditační komise, jež bude vyjadřovat její koncepci a celkovou strategii.
3. Změnit způsob nominace členů Akreditační komise tak, aby složení Akreditační komise bylo výsledkem konsenzu mezi vládou, reprezentacemi vysokých škol a dalšími klíčovými institucemi. Za členy Akreditační komise přijmout i zástupce studentů.
4. Více formalizovat fungování pracovních skupin. Stanovit pravidla výběru členů pracovních skupin tak, aby se k návrhům na členství mohly vyjádřit reprezentace vysokých škol a další klíčové instituce. Zavést povinnost existence pracovních skupin, aby žádný člen Akreditační komise nemohl oblast své působnosti obstarávat sám.
5. Vyjmout sekretariát Akreditační komise z organizační struktury Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Posílit jeho autonomii a nezávislost na činnostech ministerstva (včetně vnitřních předpisů, finančního plánování nebo personálního zabezpečení).
6. Formulovat metodiku vnitřního a vnějšího hodnocení Akreditační komise, definovat formální požadavky na podobu zpráv (včetně následných kroků a akčního plánu), určit nástroje, které budou použity při získávání zpětné vazby

a vyjasnit vztah mezi každoročně zveřejňovanou zprávou o vnitřním hodnocení a sebehodnotící zprávou (vypracovanou pravidelně jednou za pět let jako základ pro vnější hodnocení). Systém vnitřního a vnějšího hodnocení kodifikovat v oficiálních dokumentech Akreditační komise.

Většina z doporučení týkající se činnosti Akreditační komise byla reflektována již v předchozích letech v rámci vnitřního hodnocení. V této souvislosti je však třeba poznamenat, že ne všechna uvedená doporučení jsou v podmínkách zabezpečování kvality vysokoškolského vzdělávání v České republice realizovatelná. Většinu z 16 uvedených doporučení je možné řešit v rámci činnosti Akreditační komise za stávajících legislativních podmínek. Hodnotící panel však formuloval i taková doporučení, která svou povahou jsou více než Akreditační komisi určena institucím, které vytvářejí vysokoškolskou vzdělávací politiku ČR (například doporučení A5, A6, B1, B3, B5). Naplňování těchto doporučení je závislé na činnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a dalších institucí, které se podílejí na tvorbě národní politiky a legislativním procesu.

Ministerstvo školství připravilo v letech 2011 a 2013 dvě nové úpravy činnosti Akreditační komise, v roce 2011 nový zákon o vysokých školách a v roce 2013 rozsáhlou novelu současného zákona o vysokých školách. V obou případech byla úprava činnosti akreditačního procesu nevhodná, a pokud by byla uvedena v praxi, vedla by pouze ke zhoršení stavu. Za zcela nevhodné a odporující evropským standardům je třeba považovat zejména oddělení hodnocení „nastavení procesů“ od „hodnocení činnosti vysoké školy a výstupů“, jak bylo navrženo. Pojetí institucionální akreditace jako prázdné schránky, která je zavěšena na „nastavené procesy“, jde proti smyslu hodnocení kvality a akreditací. Zástupci Akreditační komise se v roce 2013 účastnili tvorby novely zákona o vysokých školách. Výsledná podoba však nedostatečně reflektovala závažné připomínky Akreditační komise. Pokud bude v budoucnu připravována nová legislativní úprava systému akreditací, musí mít kvalitativně odlišnou podobu od návrhu z roku 2013.

K některým doporučením AK zaujala stanovisko v kontrolní zprávě pro ENQA v roce 2012 a odůvodnila stávající stav a svůj postoj k danému aspektu činnosti. Týká se to zejména doporučení A8 a B4, která se věnují způsobu nominace členů do pracovních skupin, a také doporučení B3 o způsobu nominace členů AK.

Doporučení B2 AK splnila, když formulovala programové prohlášení, které zveřejnila na svých webových stránkách <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/mission-statement-.html>. Stejně tak doporučení A9 bylo reflektováno formou zavedení jednotného jednacího řádu. Řada doporučení se vztahovala k nedostatkům, které identifikovalo i dotazníkové šetření z roku 2011 (například doporučení A2, A3, A4, A10, B1, B5), a jsou tedy jednoznačným průsečíkem mezi vnímáním současných problémů ze strany členů AK a jejich pracovních skupin a pohledem mezinárodních hodnotitelů. Těmito shodnými body se podrobně zabývá další část této zprávy o vnitřním hodnocení.

Několik doporučení bylo formulováno v oblastech, jimiž se specificky nezabývalo vyhodnocení dotazníkového šetření.

Doporučení A1 kladlo důraz na sledování systémů vnitřního hodnocení vysokých škol a podporu jeho rozvíjení a harmonizaci. AK věnuje pozornost systémům vnitřního hodnocení vysokých škol. Od roku 2011 hodnotí vnitřní činnosti vysokých škol ve vztahu k zabezpečování kvality výuky, což napomáhá rozvoji interních mechanismů k zajišťování kvality a sebehodnocení vysokých škol. Systémy vnitřního hodnocení a míra kritické sebereflexe vysokých škol podléhají hodnocení AK také v rámci institucionálního hodnocení vysokých škol. Dle vyhlášky MŠMT č.42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu, jsou od roku 2011 příslušné vnitřní mechanismy zohledňovány v rámci posuzování žádostí o akreditaci studijních programů, v případě žádostí o prodloužení akreditace se posuzuje hodnocení dosavadního průběhu studijního programu vysokou školou.

V oblasti spolupráce se studenty, která je obsahem doporučení A2, AK udržuje a rozvíjí spolupráci se Studentskou komorou Rady vysokých škol. Studentská komora navrhuje zástupce studentů, kteří se účastní hodnocení vysokých škol a jejich akreditovaných činností. Spolupráci hodnotí AK jako velmi dobrou a přínosnou pro její činnost.

S ohledem na doporučení A4 o posilování obecných kritérií a standardů na úkor specifických požadavků pracovních skupin je kladen důraz na důsledné schvalování specifických standardů pro oborově blízké skupiny studijních programů v AK a jejich zveřejňování na webových stránkách. Standardy pro posuzování žádostí jsou průběžně doplňovány tak, aby reflektovaly vývoj v problematice zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání a reálné změny ve vysokém školství.

AK se věnuje systematickému školení svých členů a členů pracovních skupin, na něž poukázalo doporučení A7. Členové pracovních skupin se hlouběji seznamují se

standardy pro hodnocení vysokých škol a jejich aplikací na seminářích a mají k dispozici metodickou pomůcku pro posuzování žádostí o akreditaci.

Část doporučení A10 se týká výzkumné aktivity AK. Ačkoli se AK věnuje výzkumné činnosti jen příležitostně, od roku 2010 se zapojila do projektu „Reforma terciárního vzdělávání“ a v jeho rámci zpracovala pět odborných studií. Někteří spolupracovníci AK jsou zapojeni rovněž do individuálních projektů národních „Kvalita“ a „Krédo“. Pokud jde o publikační a popularizační činnost, publikují členové, spolupracovníci a pracovníci sekretariátu AK v tištěných i elektronických médiích články o činnosti AK a problémech zabezpečování kvality vysokého školství.

AK od roku 2007 nastavila mechanismus pravidelného vnitřního hodnocení v souladu se standardy ESG a v reakci na doporučení B6 explicitně formulovala jak jeho metodiku, tak vztah mezi zprávami o vnitřním hodnocení a sebehodnotící zprávou vypracovávanou každých pět let jako základ pro vnější hodnocení. Sebehodnotící zpráva shrnuje poznatky z vnitřního hodnocení za uplynulé období a je také důležitým vyvrcholením procesu vnitřního hodnocení kvality AK. Předpokládáme, že tyto mechanismy budou zakomponovány do statutu AK (schvalovaného vládou ČR).

ODSTRAŇOVÁNÍ PROBLÉMŮ VYPLÝVAJÍCÍCH Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Předchozí vnitřní hodnocení se zakládalo na dotazníkovém šetření uskutečněném mezi roky 2011-2012, které poskytlo pohled osob zapojených do činnosti AK (členů AK, členů pracovních skupin a pracovníků sekretariátu) na aktuální problémy, výzvy a rizika, jimž AK čelí. Dotazníkové šetření se zaměřilo na různé aspekty činnosti AK a pracovních skupin, posuzování žádostí o akreditaci, postavení AK v národním legislativním rámci, a také na soulad se standardy ESG.

Dotazníkové šetření ukázalo, že řada nedostatků je vnímána nejen ze strany osob zapojených do činnosti AK, ale shodně na ně poukazují i externí hodnotitelé ve zprávě o vnějším hodnocení z roku 2010. Velká část jejich doporučení tak odráží směr, jímž by se AK měla ubírat podle názoru mnoha svých členů, členů pracovních skupin a pracovníků sekretariátu. Pojmenované problémy se objevují ve zprávách o vnitřním hodnocení AK opakovaně, což svědčí o tom, že řada z nich je zásadní měrou dána podmínkami (například legislativními), v jejichž rámci AK pracuje. Je

třeba také zdůraznit, že zvyšování kvality a postupné odstraňování problémů je kontinuální proces a některé jevy je možné měnit pouze v dlouhodobém horizontu.

1. Struktura AK a pracovních skupin

Mezi členy AK, stejně tak mezi stálými pracovními skupinami, existuje výrazná nerovnoměrnost z hlediska pracovního vytížení.

Způsob řešení:

- a) na úrovni AK je dbáno o větší míru zapojování všech členů do činností AK,
- b) na úrovni pracovních skupin došlo v září 2012 k reorganizaci některých pracovních skupin, aby nedocházelo k jejich nadměrnému zahlcování:
  - z pracovní skupiny pro technické obory se vydělila samostatná pracovní skupina pro aplikovanou informatiku, která navíc převzala část agendy pracovní skupiny pro matematiku a informatiku,
  - z pracovní skupiny pro právo a bezpečnostní obory se vydělila problematika bezpečnostních oborů, která byla začleněna do agendy pracovní skupiny pro vojenské a bezpečnostní obory,
  - působnost pracovní skupiny pro právo se více zaměřila na oblast veřejné správy.

2. Členství v pracovních skupinách

Dotazníkové šetření upozornilo na poměrně nízkou míru zapojení odborníků z praxe a zahraničních odborníků. Rozšířit a prohloubit spolupráci s odborníky s praxe při vnějším hodnocení kvality a dalších činnostech doporučovala i zpráva z vnějšího hodnocení v doporučení A2 a A10. Od září 2012 došlo k posílení zastoupení odborníků z praxe v některých stálých pracovních skupinách (pro právo a veřejnou správu, pro ekonomii) a v současnosti jsou zastoupeni v devíti pracovních skupinách. Od června 2013 však chybí zastoupení praxe přímo v Akreditační komisi. Zahraniční odborníci jsou zastoupeni v pěti pracovních skupinách a došlo tak k dílčímu zvýšení jejich počtu od doby, kdy bylo vyhodnoceno dotazníkové šetření. Přesto by však podíl odborníků z praxe a zahraničních odborníků ve stálých pracovních skupinách mohl být ještě posílen.

3. Předkládání akreditačních materiálů, jejich distribuce a proces posuzování

Problematikou systému předkládání, distribuce a posuzování žádostí se AK zabývala jak ve vyhodnocování dotazníkového šetření, tak ve své kontrolní zprávě pro ENQA z roku 2012. Modernizace způsobu předkládání žádostí a administrativy AK byla přímo obsahem doporučení A3. Změna stávajícího systému je z organizačního i technického hlediska dlouhodobější záležitostí. V průběhu roku 2013 byla naprogramována aplikace, která by měla usnadnit správu činnosti Akreditační komise a změnit způsob předkládání žádostí. Databáze bude spouštěna postupně: nejprve interní část určená ke správě a evidenci dat a činnosti komise, poté v roce 2014 část, která umožní předkládání žádostí přímo prostřednictvím nové aplikace (v současné době je tato část testována ve spolupráci s vysokými školami a výsledky testování budou muset být nejprve vyhodnoceny).

V rámci procesu posuzování žádosti o akreditaci (nejen při hodnocení vysoké školy) je snaha více osobně komunikovat se žadatelem.

V této oblasti se dále podařilo:

- a) zvýšit důraz na předkládání žádostí v jednoznačné, závazně stanovené podobě,
- b) dbá se na sjednocování doby platnosti akreditace studijních programů (oborů) pro příslušnou vysokou školu (nebo její součást),
- c) posuzovatelům se umožňuje přístup k předchozím žádostem o akreditaci a hodnotícím zprávám.

4. Standardy a kritéria pro posuzování žádostí a odůvodňování stanovisek

Doporučení A4 navrhlo posilovat obecné požadavky na úkor specifických požadavků pracovních skupin a více komunikovat o standardech s odbornou veřejností. V návaznosti na výsledky dotazníkového šetření a toto doporučení klade AK důraz na proces posuzování a na správnou aplikaci standardů AK. Sleduje se, zda odůvodnění nesouhlasných stanovisek má přímou vazbu na nesplnění konkrétních standardů AK. V případech, kdy odůvodnění je pocitováno jako příliš obecné, jsou žadatelům poskytovány anonymizované posudky a další podklady pro jednání komise tak, aby konstatované výhrady a nedostatky byly co nejsrozumitelnější.

Úkoly přijaté v rámci hodnocení v loňském roce zůstávají v platnosti:

- a) standardům věnovat pravidelné diskuse nejen v rámci AK, ale především při jednání pracovních skupin – důležitá je v tomto směru úloha předsedů

pracovních skupin, kteří jsou prostředníky mezi AK a odborníky v pracovních skupinách,

- b) o úpravách standardů a kritérií informovat členy pracovních skupin rovněž např. elektronickou formou, pořádat odborné semináře s případovými studii apod.,
- c) věnovat vysokou pozornost odůvodnění stanovisek AK, dbát o jednoznačnost a o co nejvyšší přípustnou konkrétnost (totéž platí i u přerušení projednávání a požadavků na doplnění žádosti); pokud není možné takové odůvodnění uvést v zápise, stanovit jednoznačný mechanismus jeho předání ministerstvu a vysoké škole.

5. Nezávislost

Ošetření nezávislosti jednotlivých osobností zapojených do činnosti AK je vnímáno jako dostatečné. Pro udržení samotné nezávislosti je však větším rizikem jednání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. To v žádném případě nesmí ovlivňovat AK prostřednictvím financování, sekretariátu AK nebo přímým zasahováním do rozhodovacího a nominačního procesu. V roce 2013 k pokusům zasahovat do nezávislosti AK nedošlo.

Navržené způsoby posílení nezávislosti na základě vnitřního hodnocení v minulém roce zůstávají v platnosti. Zejména je třeba dále pečlivě sledovat a vyhodnocovat, zda nedochází k (pokusům o) narušování nezávislosti ze strany ministerstva, případně dalších institucí, a včasným způsobem reagovat.

6. Finanční a materiální zabezpečení

Zprávy o vnitřním hodnocení AK dlouhodobě poukazují na nedostatky ve finančním a materiálním zabezpečení AK a reflektuje je i doporučení B1, které radí zajistit každoroční stabilní rozpočet, aby mohla AK vyvíjet svou činnost. Činnost AK je nicméně stále založena na bázi dobrovolnictví (práce ve veřejném zájmu pro rozvoj vysokého školství či vlastního oboru). Současná výše ročního rozpočtu AK neumožňuje odměňovat posuzovatele, členy AK (nebo členy pracovních skupin) adekvátním způsobem. Osobnosti zapojené do úkolů AK jsou odměňovány pouze symbolicky. Jejich činnost není navíc dostatečně zabezpečena ani materiálně (výdaje spojené s administrativou, telefonními hovory apod.), a tak pro AK pracují na náklady svého zaměstnavatele nebo na své vlastní. Za vhodné nelze považovat ani financování

sekretariátu AK přímo z rozpočtu ministerstva (tedy například skutečnost, že představitelé ministerstva určují plat a výši odměn pracovníkům sekretariátu AK).

Současný stav: Ke zvýšení rozpočtu AK nedošlo, naopak v návrhu rozpočtu na rok 2014 dochází k poklesu o 90 tis. Kč. Současný rozpočet neumožňuje honorovat zahraniční odborníky a účast na hodnocení vysokých škol. Za současného stavu bez jednorázového navýšení není možné uskutečnit vnější hodnocení, kterým by AK měla projít na přelomu roků 2014 a 2015.

7. Administrativní podpora AK

Opakovaně pojmenovávané problémy nedostatečné administrativní podpory AK se váží k doporučení B5, které zdůrazňuje nutnost posílení autonomie a nezávislosti na činnostech Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, včetně finančního plánování či personálního zabezpečení. AK dlouhodobě postrádá dostatečný profesionální úřední aparát. Při současném počtu pracovníků sekretariátu lze jen velmi obtížně zvládat v odpovídající kvalitě všechny úkoly AK předepsané zákonem o vysokých školách a není možné zvládnout všechny úkoly vyplývající z postavení AK jako národní akreditační agentury vzhledem k mezinárodním požadavkům. Vedle dostatečného administrativního aparátu citelně chybí i právní podpora činnosti AK a jejích pracovních skupin. Daný stav kontrastuje se srovnatelnými zahraničními agenturami, jejichž úkoly jsou rozsahem menší, ale jejichž sekretariát je personálně vybaven mnohonásobně lépe (obvyklý počet pracovníků zahraničních agentur je 20 až 25).

Úkoly navržené při minulém hodnocení zůstávají v platnosti:

- a) iniciovat navýšení počtu pracovníků sekretariátu AK tak, aby mohly být dostatečně zabezpečovány všechny nezbytné činnosti (včetně adekvátního zabezpečování fungování pracovních skupin a formálního posuzování žádostí),
- b) usilovat o prohloubení nezávislosti sekretariátu AK na ministerstvu (včetně administrativních činností).

8. Zahraniční aktivity AK

V oblasti zahraničních aktivit došlo oproti předchozím rokům k výraznému pozitivnímu posunu. V roce 2013 AK pořádala zasedání ENQA v Praze, přičemž šlo o první jednání této asociace na území ČR. Dále zástupci AK vystoupili na

mezinárodních konferencích a svými články přispěli do zahraničních publikací o zabezpečování kvality. S ruskou národní akreditační agenturou byla podepsána smlouva o spolupráci, která umožňuje aktivní zapojení českých odborníků do hodnocení vysokých škol v Rusku.

NAVRŽENÉ ZMĚNY VE STANDARDECH „ESG“ VE VZTAHU K ČINNOSTI AKREDITAČNÍ KOMISE

Součástí vnějšího hodnocení, které bude AK podstupovat na přelomu let 2014-2015 a na němž závisí potvrzení plného členství AK v ENQA, bude i posuzování míry, do jaké AK vyhovuje standardům ESG. V současné době probíhá diskuse na evropské úrovni o navrhovaných změnách ve standardech ESG, a proto je důležité analyzovat vztah těchto nadcházejících změn (v jejich současné navrhované podobě) k činnosti AK. Část 2 standardů ESG o vnějším hodnocení vysokoškolského vzdělávání a část 3 o agenturách zajišťujících kvalitu se přímo týkají činnosti AK.

Podrobnější analýza činnosti AK vzhledem ke standardům ESG bude součástí sebehodnotící zprávy, kterou AK vypracuje v průběhu roku 2014 jako podklad pro nadcházející vnější hodnocení. Většině aktualizovaných standardů (v jejich současné navrhované podobě) AK vyhovuje. Několik bodů v navrhovaných aktualizovaných standardech ESG si však zaslouží pozornost.

2.2 Tvorba procesů vhodných pro svůj účel

Standard: Všechny procesy vnějšího hodnocení kvality by měly být definovány a specificky vytvořeny tak, aby byly vhodným nástrojem k dosažení cílů a záměrů pro ně vytyčených s ohledem na relevantní předpisy. Zainteresované osoby („stakeholders“) by se měly zapojit do tvorby a neustálého zlepšování procesů.

Bylo by vhodné, aby standard přesně uváděl, kteří aktéři se rozumí pojmem „stakeholders“ (zda se jedná o zástupce zaměstnavatelů, nebo třeba i reprezentace vysokých škol, odbory apod.) Mělo by rovněž být blíže odůvodněno, proč je zapojení těchto konkrétních aktérů do tvorby procesů vnějšího hodnocení kvality vysokoškolského vzdělávání zásadní.

Zapojení stakeholderů do činnosti AK nesmí být samoučelné (ve smyslu „aby každý měl svého zástupce, který bude hájit jeho zájmy“), ale musí se pozitivně

promítat do poslání komise, kterým je odpovědnost za kvalitu vysokého školství. Holý zastupitelský princip, kdy stakeholdeři nemají odpovědnost za činnost a poslání instituce, je kontraproduktivní. AK zapojuje stakeholdery do vybraných činností již v současnosti.

2.3 Procesy

Standard: Procesy vnějšího zajišťování kvality by měly být spolehlivé, předdefinované, důsledně uplatňované a zveřejněné. Tyto procesy zahrnují:

- **sebehodnocení**
- **vnější hodnocení sestávající obvykle z návštěvy skupiny odborníků včetně zástupců studentů**
- **zveřejnění celé zprávy od odborníků včetně formálních výstupů**
- **důsledné sledování plnění doporučení (tzv. „follow-up“)**

Směrnice vážící se k tomuto standardu klade důraz na široké spektrum odbornosti, které leží v těžišti procesů vnějšího zajišťování kvality. Není však jasné, zda je závazným požadavkem zapojit všechny odborníky, které směrnice zmiňuje, tedy instituce, akademiky, studenty a odborníky z praxe. Platí totéž, co bylo uvedeno k zapojování stakeholderů. Zapojení všech těchto kategorií do činnosti AK nesmí být samoúčelné (ve smyslu „aby každý měl svého zástupce, který bude hájit jeho zájmy“), ale musí se pozitivně promítat do poslání komise. Holý zastupitelský princip je kontraproduktivní. AK zapojuje tyto kategorie podle povahy jednotlivých činností již v současnosti.

2.5 Zprávy

Standard: Celé zprávy od odborníků by měly být zveřejněné, jasné a přístupné akademické komunitě, vnějším partnerům a dalším zájemcům. Pokud ze zprávy vychází jakýkoli formální výstup, měl by se zveřejnit spolu se zprávou.

Směrnice rozvádějící tento standard specifikují, že zpráva by měla zahrnovat mnohé dílčí části, například popis kontextu, popis procedur, fakta a analýzu zjištění, závěry, příklady dobré praxe a doporučení. Směrnice je značně detailní a uvádí široký rozsah požadavků na zprávy z vnějšího zajišťování kvality. Ve vztahu k činnosti AK je zejména důležité, že popis procedur hodnocení vysokých škol je součástí jejího

statutu a závazný požadavek na zahrnutí popisu procedur do každé hodnotící zprávy tak lze považovat za nadbytečný.

3.1 Aktivity, politiky a procesy zajišťování kvality

Standard: Agentury by měly pravidelně uskutečňovat aktivity spojené s vnějším hodnocením kvality definované v části 2 standardů ESG. Měly by si stanovit jasné a explicitní cíle a záměry jako součást veřejně dostupného programového prohlášení. Tyto cíle a záměry by se měly promítat do každodenní činnosti agentur. Agentury by měly zajistit zapojení zainteresovaných osob („stakeholders“) do své činnosti.

Stejně jako u standardu 2.2 by bylo vhodné blíže specifikovat význam a šíři pojmu „stakeholders,“ jejich zapojení do různých aspektů činnosti agentury a míru závaznosti tohoto požadavku. K zapojení stakeholderů do činnosti AK viz připomínka u standardu 2.2.

3.3 Nezávislost

Standard: Agentury by měly být nezávislé a jednat autonomně. Měly by nést výlučnou odpovědnost za své fungování. Třetí strany by neměly ovlivňovat formální výstupy procesů agentur.

Směrnice k tomuto standardu rozvádějí několik aspektů nezávislosti, tedy organizační nezávislost, funkční nezávislost a nezávislost formálních výstupů. AK si udržuje nezávislost formálních výstupů v tom smyslu, že ačkoli se do její činnosti zapojují různí externí odborníci a studenti, AK sama je odpovědná za formální výstupy procesu zajišťování kvality. Organizační nezávislost deklaruje AK ve svém programovém prohlášení, které zdůrazňuje, že se jedná o nezávislou instituci. Její nezávislost potvrzuje i Memorandum ministryně školství, mládeže a tělovýchovy o nezávislosti Akreditační komise. Z hlediska výkladu funkční nezávislosti však AK nemusí plně nevyhovovat této směrnici, protože její členové jsou jmenováni vládou České republiky na návrh ministra školství, mládeže a tělovýchovy. Pojetí funkční nezávislosti v navržené směrnici je problematické pro národní agentury funkčně svázané s výkonem veřejné moci. Lze nicméně konstatovat, že v souladu se standardem 3.3 ESG jsou členové AK při výkonu své funkce nezávislí a nereprezentují vládu ani své domovské instituce. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy neovlivňuje rozhodovací procesy a funkční mechanismy AK.

ZÁVĚRY

Závěrem lze říci, že zatímco v některých oblastech se AK dlouhodobě potýká se stejnými problémy, v jiných důležitých oblastech došlo k pozitivnímu vývoji s ohledem na plnění úkolů vytyčených v poslední zprávě o vnitřním hodnocení a doporučení vnějšího hodnotícího panelu. AK se v uplynulém roce zlepšila zejména v aktivním zapojení do zahraničních aktivit. Počet stálých pracovních skupin, v nichž mají zastoupení zahraniční odborníci a odborníci z praxe, je významný. Změny proběhly i reorganizací pracovních skupin, která by měla napomoci jejich rovnoměrnějšímu pracovnímu vytížení. Postupně se spouští webová aplikace, která by měla usnadnit a zpřehlednit proces podávání a posuzování žádostí i administrativu AK. Při posuzování žádostí klade AK větší důraz na přímou vazbu na konkrétní standardy a bližší zdůvodňování svých stanovisek.

Zároveň zůstává prostor pro větší míru zapojení odborníků z praxe a zahraničních odborníků do činnosti AK, a také pro častější diskusi o standardech a jejich úpravách v rámci AK i pracovních skupin. Situace ve finančním a personálním zabezpečení činnosti AK a jejím postavení ve vztahu k Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy se příliš nezměnila a pojmenované problémy dané stávajícími legislativními podmínkami přetrvávají. Otázkou zůstává, zda v následujícím roce dojde ke změnám v souvislosti s novým složením vlády a možnou novelou vysokoškolského zákona. Je zjevné, že řešení některých nedostatků je možné uskutečňovat pouze průběžně v dlouhodobém časovém horizontu.

Na přelomu let 2014 a 2015 podstoupí AK vnější hodnocení mezinárodním panelem hodnotitelů, které je zároveň určující pro obnovení plného členství v ENQA na dalších pět let. AK zpracuje v průběhu roku 2014 sebehodnotící zprávu pro účel vnějšího hodnocení, která již bude reflektovat nové standardy ESG. Další zprávu o vnitřním hodnocení AK publikuje zhruba za dva roky.